

УДК 621.923.5

К. Щербина

Кіровоградський національний технічний університет, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ КОНСТРУКТИВНИХ СХЕМ СИСТЕМ РЕГУЛЮВАННЯ РАДІАЛЬНОГО РОЗМІРУ

K. Scherbina

RESEARCH OF TRADITIONAL STRUCTURAL CHARTS OF THE SYSTEM OF ADJUSTING OF RADIAL SIZE

Процес регулювання радіального розміру при хонінгуванні отворів є одним із головних факторів, який впливає на точність та якість. Тому, велика увага приділяється саме системам регулювання радіального розміру (СРРР), а саме точності та сталості їх функціонування. СРРР відносяться до верстатних систем з точними переміщеннями в межах малих швидкостей.

Відносно до робіт професорів Бушуєва В.В., Пуша В.Е., Решетова Д.Н. [1,2,3], приводи вузлів верстатів, яким необхідно надати точні малі переміщення з малими швидкостями є системами в яких пружно взаємодіють контактуючі поверхні. Наявність сил тертя між контактуючими поверхнями сприяє розугодженню між рухами ланок, які задають сигнал і ланок, котрі виконують сигнал.

При малих швидкостях ковзання, нижче критичного значення [35] спостерігається гостро визначена нерівномірність руху, який має скачко-подібний характер з періодичними стрибками і зупинками. Такий характер руху притаманний механізмам точних верстатів, коли необхідно забезпечити точне переміщення із швидкостями декілька міліметрів за хвилину і нижче.

Характер руху при незначних точних переміщеннях з малими швидкостями відносять роботу таких систем до функціонування в умовах перехідного режиму.

Внаслідок, чого функціонування таких систем необхідно оцінювати на основі динамічних досліджень.

За об'єкт дослідження приймемо електромеханічну СРРР (рис.1,а), яка складається з електричного крокового двигуна 1, зубчатої 2, гвинтової 3 та клинкової 4 кінематичної пари. Дослідження динамічних характеристик СРРР будемо проводити у відповідності до теорії автоматичного управління [4]. Тому, визначимо рівняння передавальних функцій СРРР в динаміці. Для цього побудуємо структурну схему (рис.1,б).

Електромеханічна СРРР в динаміці характеризується наступним рівнянням:

$$W_E = \frac{\rho_k}{\theta} = \frac{(f_x U_\Sigma / \operatorname{tg} \alpha)}{\left(\frac{f_x U_\Sigma}{mk} \frac{d^2 s}{dt^2} + \frac{f_x U_\Sigma}{\mu k} \frac{ds}{dt} + 1 \right)} * \frac{A_3}{\frac{d\theta}{dt} \mu z} * \frac{(A_k / \operatorname{tg} \psi)}{\left(\frac{mz}{A_k} \frac{d^2 s}{dt^2} + \frac{\mu z}{A_k} \frac{ds}{dt} + 1 \right)} * \left(\frac{\beta^{-1}}{\frac{J}{\beta} \frac{d\theta}{dt} + 1} + \frac{M_c}{\beta} \frac{1}{\frac{J}{\beta} \frac{d\theta}{dt} + 1} \right)$$

де: s – осьове переміщення гвинта;

A_k – корисна робота гвинтової передачі;

ψ – кут підйому гвинтової лінії;

mz – маса рухомих частин гвинтової передачі;

μz – коефіцієнт тертя в гвинтовій передачі;

β – коефіцієнт демпфування крокового електродвигуна;

M_c – момент спротиву на валу крокового електродвигуна;

J – момент інерції;

A_3 – робота зубчатої передачі;

- μ_z – коефіцієнт тертя в зубчатій передачі;
- α – кут підйому клина;
- μ_k – коефіцієнт тертя клинової кінематичної пари;
- m_k – маса рухомих частин клинової кінематичної пари;
- f_x – коефіцієнт тертя шкрябання;
- U_Σ - площа алмазно-абразивного шару.

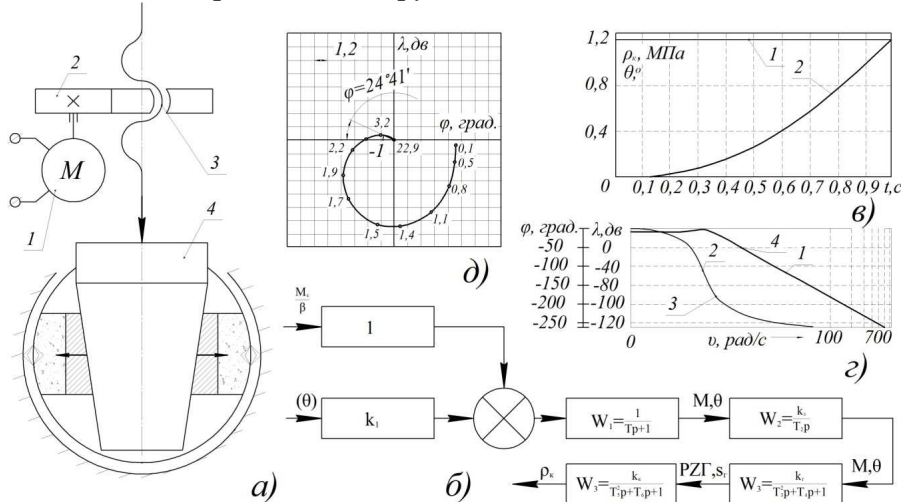

Рис. 1. Електромеханічна СРРР та характеристики перехідного процесу
 а) конструктивна схема; б) структурна схема; в) перехідна характеристика; г) логарифмічно-частотні характеристики; д) амплітудно-фазова частотна характеристика;

1 – електричний кроковий двигун; 2 – зубчата кінематична пара; 3 – гвинтова кінематична пара; 4 – клинова кінематична пара; 5 – логарифмічно амплітудно-частотна характеристика; 6 – логарифмічно фазово-частотна характеристика
 ρ_k – контактний тиск; θ – кут повороту вихідного валу крокового електродвигуна; ϕ – фаза; λ – амплітуда;

Отримане рівняння передавальної функції дозволяє побудувати перехідну характеристику (рис.1,в), логарифмічно-частотні характеристики (рис.1,г) та амплітудно-фазові частотні характеристики (рис.1,д) електромеханічної СРРР за допомогою програмного продукту [5].

Перехідна характеристика електромеханічної СРРР свідчить про наявність інерційності, що підтверджується нелінійністю виконання вихідної $\rho_k=f(t)$ та розузгодженням з вхідною дією. Наявність інерційності призводить до виникнення скачкоподібного руху, що обумовлено наявністю статичного та кінетичного тертя.

Логарифмічно-частотні характеристики свідчать, про нестале функціонування електромеханічної СРРР, що підтверджує амплітудно-фазова частотна характеристика. Запас фази становить $\phi=24^\circ 41'$, який не відповідає встановленим межах $\phi \geq 30-45^\circ$ сталості роботи механічних та гідравлічних систем [5].

Електромеханічній СРРР притаманний скачко-подібний рух, який негативно відобразиться на якості оброблюваного отвору. Тому, необхідно розробити СРРР на основі безінерційних ланок.

Література

1. Малые перемещения в станках. /Пуш В.Э., - М.: Машгиз, 1961. – 123 с.
2. Основы конструирования станков / Бушуев В.В. М. Станкин. 1992.
3. Детали и механизмы металлорежущих станков. / Решетов Д.Н. Т.2, М., Машиностроение 1972 – 520.
4. Теория систем автоматического управления. / Бесекерский В.А., Попов Е.П. / Спб. Профессия. 2003 -752с.
5. Автоматизоване управління процесами обробки матеріалів різанням. / Петраков Ю.В. К. : 2004. 384с.